

ימי לימוד תנ"ך

לאורה של תורת ארץ ישראל

לע"נ סיון דברי בן בשט ז"ל

נפילת שאול בגלבו

הרב חננאל אתרוג

1. דברים פרק יח ט-טו:

כי אתה בא אל הארץ אשר ד' אלהיך נתן לך לא תלמד לעשות כתועבת הגוים ההם: לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף: וחבר חבר ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים: כי תועבת ד' כל עשה אלה ובגלל התועבת האלה ד' אלהיך מוריש אותם מפניך: תמים תהיה עם ד' אלהיך: כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ד' אלהיך: נביא מקרבך מאחריך כמני יקים לך ד' אלהיך אליו תשמעו:

2. ויקרא רבה פרשת אמור פרשה כו, ז:

- א.** 'וילך הוא ושני אנשים עמו', זה אבנר ועמשא. 'ויבואו אל האשה לילה', וכי לילה היה? אלא מלמד שהיתה להם אותה שעה אפלה כלילה.
- ב.** 'מידך ויתנה לרעך לדוד'. אמר ליה- כד הוית גבאי הוית אמרת לי 'לרעך הטוב ממך' (שם טו, כח), וכדו אתה אומר לי לרעך לדוד? אמר ליה כד הוינא גבך הוינא בעלמא דשקרא והוינא דחיל מינך דילא תקטלינני, הויתי אומר לך מילין דשיקרא. כדון דאנא יתיב בעלמא דקושטא, לית את שמע מיני אלא קושטא, דלית אנא דחיל מינך.
- ג.** 'ויתן ד' גם את ישראל עמך ביד פלשתים'. א"ל ולית לי למערק? א"ל אי את עריק את משתיזיב! א"ל ולית לי למעבד סדרי קרבא? א"ל אי את עביד סדרי קרבא את נצח! ברם אם צדקת עליך את הדין 'למחר אתה ובניך עמי'. מהו עמי? א"ר יוחנן עמי במחיצתי.
- ד.** וכיון ששמע שאול את דברי שמואל נתיירא. הה"ד 'ויפול מלא קומתו ארצה ויירא מאד מדברי שמואל וגם כח לא היה בו כי לא אכל לחם כל היום וכל הלילה'. וכיון דאתא גבי אבנר ועמשא אמרו ליה מה אמר לך שמואל? אמר להון- אמר לי- אם את עביד קרבא את נצח, ולא עוד אלא תרין בניך מתמנין רברבין. מיד יצא למלחמה ונטל שלשת בניו עמו יהונתן ואבינדב ומלכישוע.
- ה.** ארשב"ל באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת- בואו וראו בריה שבראתי בעולמי וצורה שצרתי בעולמי! בנוהג שבעולם אדם הולך לבית המשתה אינו נוטל בניו עמו מפני מראית העין, וזה יורד למלחמה ויודע שהוא נהרג ונוטל את בניו עמו ושמח על מדת הדין שפוגעת בו.
- ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר- מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה דור דור וחכמיו, דור דור ונבונים, דור ו. דור ודורשיו, דור דור ושופטיו, דור דור ושוטריו, דור דור וכהניו, דור דור ולוייו, דור דור ומלכיו. וכיון שהראה לו לשאול מלך ישראל נופל בחרב אמר לפניו- רבש"ע כך הוא כבודו של בניך מלך שעומד עליהם תחלה נופל בחרב? א"ל הקדוש ברוך הוא ולי את אומר? אמור אל הכהנים בני אהרן דמקטרגין עליה. ויאמר י"י אל משה אמור אל הכהנים.

3. קובץ א, תמד:

שאול היה יותר גדול מדוד, ולכן בעצם נשמתו האירה מדת הרחמים גם על עמלק. אבל זו היא מדה שהיא רק מכשרת מלוכה, מאירתה לתקופה ואינה יכולה להמשיכה, מפני חשכת העולם, ומתוך כך אינה יכולה להעלות את העולם. אבל חסידי עולם צריכים להיות בכל דור אוחזים במדותיו של אברהם, ברעיון שחסדם מתפשט על הכל, ומוצאים הם את הטוב בכל מקום, ותורת חסד על לשונם.

4. קובץ ג, קמ:

ישנם צדיקים נוראים כאלה, שאפילו כשפוגמים את המדות הרעות שלהם, ג"כ ממעטים בזה את הדמות של הקדושה העליונה, מפני שכבר נתמתק אצלם מרוב הקדושה וההשגה האלהית גם שורש הרע, והם בעצמם פוגמים הם כשעוברים על מידותיהם. וזאת היתה מדתו של שאול, אלא שנעלמה ממנו קדושתו, והיה נחבא אל הכלים ומחל על כבודו, והוא באמת בן שנה בלא חטא, ועומד במלכותו, גם כשמלכות בית דוד קיימת, במדריגתו העליונה שלמעלה מהמדות, ונקרא שאול בן קיש מלך ישראל.

ימי לימוד תנ"ך

לאורה של תורת ארץ ישראל

לע"נ סיון דברי בן בשט ז"ל

5. מדרש שמואל פרשה כג סימן ד:

תלמידיו דרבי אימי ואבא צידוני בשם ר' שמואל בר נחמן חביבה מיתתו של שאול יתיר מחייו, שבחיו לא נאמר 'מחר אתה ובניך עמי', ובמיתתו נאמר 'ומחר אתה ובניך עמי', עמי בתוך מחיצתי.

6. רש"י ויקרא כו יא:

ולא תגעל נפשי - אין רוחי קצה בכם. כל געילה לשון פליטת דבר הבלוע בדבר אחר, כמו (שמואל ב' א כא) כי שם נגעל מגן גבורים, לא קבל המשיחה שמושחין מגן של עור בחלב מבושל, כדי להחליק מעליו מכת חץ או חנית, שלא יקוב העור:

7. ספר מסילת ישרים פרק ה:

תראה קושי הלצון והשחתתו הרבה, כי כמו המגן המשוח בשמן אשר ישמיט ויפיל מעליו החצים ומשליכם לארץ ולא יניח אותם שיגיעו אל גוף האדם.

ימי לימוד תנ"ך

לאורה של תורת ארץ ישראל

לע"נ סיון דברי בן בשט ז"ל

י"ז. רש"י ד, א:

" וירע אל יונה' - אמר: עכשיו יאמרו האומות שאני נביא השקר".

י"ח. פרקי דרבי אליעזר י:

בחמישי ברח יונה מפני אלוקים. ולמה ברח? אלא פעם ראשונה שלחו להשיב את גבול ישראל ועמדו דבריו, שנאמר 'הוא השיב את גבול ישראל מלבוא חמת [עד ים הערבה כדבר ד' אלוקי ישראל אשר דיבר ביד עבדו יונה בן אמת הנביא אשר מגת החפר']'. פעם שניה שלחו לירושלים להחריבה. כיוון שעשו תשובה, הקב"ה עשה כרוב חסדיו וניחם על הרעה ולא חרבה, והיו ישראל קוראין אותו נביא שקר. פעם שלישית שלחו לנינוה.

"ויאמר ד', אתה חסת על הקיקיון אשר לא עמלת בו ולא גדלתו, שבן לילה היה ובן לילה אבד. ואני לא אחוס על נינוה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה משתים עשרה ריבוא אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו ובהמה רבה".

י"ט. ילקוט שמעוני יונה, רמז תקנא:

הקב"ה העלה קיקיון על ראש יונה בלילה, ובשחרית עלו עליו רע"ה עלים, בצל כל עלה ועלה ארבע זרת וטפח... זימן הקב"ה תולעת, והכה את הקיקיון ויבש ומת, וזבובים ויתושים שרויים עליו ומצערים אותו מכל צדדים עד שביקש נפשו למות. באותה שעה זלגו עיניו דמעות כמטר לפני הקב"ה. ואמר לו: יונה, מפני מה אתה בוכה? יש לך צער על זה שלא גידלתו, לא הכנסת בתוכו זבל, ולא השקית בו מים, לילה אחד חיה ולילה אחד יבש, כך חסת עליו ואני לא אחוס על נינוה העיר הגדולה? באותה שעה נפל על פניו ואמר: הנהג עולמך במידת רחמים. דכתיב: "לה' אלוקינו הרחמים והסליחות".

כ. אורות התשובה פי"ד, ג:

ואין לבטל שום נטיה של תשובה, לא קטנה שבקטנות מפני שפלותה... כי הכל עולה ומצטרף ביחד לקומה שלמה ועולם מלא של תשובה, שהוא יקר, גדול וקדום מכל העולמות האחרים".